# СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLII. Ч. 18. Джерзи Сіти, Н. Дж., понеділок, 22 січня 1934. VOL. XLII. No. 18. Jersey City, N. J., Monday, January 22, 1934. THREE CENTS.


## ОПОЗИЦІЯ ПРОТИ МОНЕТАРНИХ ПРОЄКТІВ РОСТЕ

ВАШИНҐТОН. — Не зважаючи на те, що прихильники монетарної політики президента Рузвелта мають досить голосів в обох палатах конґресу, щоби переперти ухвалення пропонованих урядом законів, опозиція проти цих законопроєктів зростає.

Перед монетарним комітетом сенату виступили два ґовернори федеральної резервової системи з гострою критикою монетарної політики, передовсім тих уступів законопроєктів, що відносяться до банкового бизнесу. Ґовернор Йонґ і Норис заявили комітетови, що ці проєкти, на випадок ухвалена, задушать зовсім федеральну резервову систему.

Не вважаючи на цю опозицію, монетарний законопроект президента поставлено на першому місці між внесками, отже він прийде перший під голосування. Його ухвалення вважають певним.

### РЕЗИҐНАЦІЯ ГОЛОВИ ДЕМОКРАТИЧНОЇ ПАРТІЇ.

ВАШИНҐТОН. — Ґенеральний постмастер Дж. Фарлей зрезиґнував зі становища краєвого демократичного комітету.

Хто буде його наслідником, покищо не відомо. Рівночасно Фарлей заповів, що він буде кандидувати на уряд ґовернора нюйорского стейту.

### СПРАВА ВИЗНАННЯ НОВОГО УРЯДУ КУБИ.

ВАШИНҐТОН. — Американський уряд постановив заняти на якийсь час супроти нового уряду на Кубі вижидаюче становище. Як тільки цей уряд удержиться, заведе спокій та виповнить інші вимоги, від яких залежить його визнання Злученими Державами, він буде визнаний.

Американські спостерігачі на Кубі дають про новий уряд прихильні рапорти. Уряд сподівається вирішити питання визнання д[illegible]жня.

### ВЕТЕРАНИ ДІСТАЮТЬ БІЛЬШЕ ДОПОМОГИ.

ВАШИНҐТОН. — Президент Рузвелт поробив у реґуляміні про допомогу ветеранам такі поправки, що інваліди дістануть 21 міліонів долярів більше ніж вони діставали досі. Допомогу будуть діставати також вдови й діти по ветеранах.

### УРЯД ШУКАЄ СПОСОБУ ДОПУСТИТИ ВТІКАЧІВ З НІМЕЧЧИНИ.

ВАШИНҐТ.—Департамент праці й департамент судівництва шукають способів, як допустити до Америки втікачів з Німеччини без уваги на іміґраційний закон.

Департамент судівництва подав заяву, що департамент праці може допускати тут людей за порукою, що вони не стануть публичним тягарем, і департамент праці дивиться тепер, чи не можливо буде пускати цих утікачів за такими поруками.

Втікачами з Німеччини є, очевидно, переважно Жиди.

### НЕВДАЛИЙ НАПАД НА БАНК.

КВИНСІ (Илиной). — Пять бандитів напали в пятницю рано на „Стейт Бенк оф Джерард" і заграбили 5,000 долярів. У погоню за ними пустилася велика громада поліції й приватних горожан, діґнали їх по якій стомилевій погоні в Баско, обляґли в лісі й звели з ними довгу битву. Остаточно бандити побачили, що не дадуть собі ради, й 4 з них вийшли з корчів з піднятими вгору руками на знак здачі. Пятий скочив на коня та пробував утікати. Його скоро діґнали.

### ВИКРАДАННЯ ОСІБ.

СТ. ПОЛ. — Поліція ще не знайшла ніякого сліду злочинців, що викрали Едварда Бремера та зажадали від його батька викупу в сумі 200,000 долярів. У його покинутім авті знайдено знаки крови, і нині родина побоюється, що викрадачі вбили банкира.

### ВИЛОМ З ТЮРМИ.

ЛЕНСИНҐ (Канзас). — З місцевої стейтової тюрми втекли 7 очайдушних злочинців.

Злочинці почали вилом коло години пів до 6 рано. Вони напали на одного сторожа, що важить 240 фунтів, відобрали від нього ключі, випустили з келій інших вязнів, зробили драбину з матеріялів, які мали в келіях, перекинули її через мур та спокійно спустилися на другий бік муру.

Якийсь час опісля бачили двох з них в авті з учительською недалекої школи. Цей автомобіль знайдено опісля поломаний при дорозі.

### РОЗПРАВА ЗА ВБИВСТВО НЕВІСТКИ.

ШИКАҐО. — Судця перервав розправу проти д-ра Аліси Вайнкуп, обжалованої за вбивство своєї невістки, бо обжалована так ослабла, що не мала сили зайти власними силами до салі розправ. Судця приказав лікарському комітетови оглянути обжаловану та предложити собі в понеділок рапорт.

## СВЯТО ЗЛУКИ УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ.

(22 січня 1919 р.)

Розпались кайдани, настала Содома,
У краві купаєсь страшний Вавилон.
Кругом, наче в пеклі: туж у стіп народу
Повалений царський всевладний закон.

Повстали народи зі сну віковогo,
Довкруги несеться благородний спів,
Воскресла Соборна, Вільна Україна,
Голубить в обіймах здоптаних рабів.

Щезають кордони, гомонять закони,
Хай кров жива в серцях вільною пливе,
Велика, Соборна, Вільна Україна
Від Карпат до Дону во вік хай живе!

Зєднались руїни всеї України,
Під одним прапором встали до життя,
У єдности гасла живої ідеї
Йдуть вперед до цілі кращого пуття.

— — — — — — — — — —

Та доля, як доля: Бог лиш про те знає,
Кому на цім світі в життю пощастить,
Кому вона щастям назустріч поспіє,
Кого безнадійно вона засмутить...

І ми зустрінулись з такою судьбою:
Важкий шлях кривавий до віч заглядав,
Гармати стогнали, кріси гуркотіли,
Жах, пошесті в жертвах ряди чвертував.

Ворожі навали що дня наступали,
На чотири части рвали рідний край,
Насильством в підлоті при своїй голоті
Кругом заводили новий обичай.

В беззправстві й знущанню край почвертували,
Матір Україну на хрест розпняли,
А суди верзайські за нас потвердили,
У рабство, неволю, на глум віддали.

Не тіштесь, тирани! Не смійтесь глумливо:
Людська рука в світі що лиш сотворить,
Це тільки дочасне, бо хвиля наспіє —
Що рука сотворить, рука розвалить.

Де римські держави? Цезари? Нерони?
Де Гуни? Вандали?... Слід по них пропав!
Наполеон-велит... Деж є його сила?
Під судом Народу жертвою упав.

Не тіштесь! Насильство, чужа запорука
Дочасно треває: всьому є кінець...
Нема ще побіди над нашим народом,
Не час вам сплітати лавровий вінець!...

Би на нас насильством кайдани вложили,
Безправством наш нарід взяли за рабів;
Прийде час рахунку, прийде час розплати,
Пімста, страшна пімста впаде на катів!

**М. Костишин.**



ВИД КИЇВА.

ВІКТОР ГІҐО.

## ПОКЛІН І СЛАВА ВАМ...

Поклін і слава вам, герої невідомі,
Чи впали ви від радісних напруг,
Чи з болем на устах, у передсмертній втомі,
Коли лише царив над тілом гордий дух.

Ви всі, яких пірвав змагань нестримний подув,
Жиєте далі в рідній, прадідній землі,
Могили ваші кличуть гимном про свободу,
Немов листки, які борвій зірвав з гилі!

Брати! ви рвали невільницькі пута
На те, щоб ними повязати нас
З землею-матірю — як може тільки люта
Крівава смерть єднати всіх нараз...

Від всіх, що прагнуть волі у смертельній втомі,
І тих, що йдуть до неї в дні палких напруг,
Поклін і слава вам, герої невідомі,
За те, що в тілі вашім жив безсмертний дух!

Переклав **Мик. Рудницький.**

Р. Купчинський.

## КИЇВ НАШ!

Рушили, як рухає снігозвал у горах, як рухає крига на ріках. Ще перед хвилею і сніг непорушно лежав на збочі, ще ріка нечутко плила під склепінням леду, а прийшов час і — прорвалася гать.

Шумить, гуде і вихрить снігозвал, віковї ялиці з корінням рве, передвічні каменюки видирає і котиться в сизу далечінь долини.

Тріщить ледяна клітка, вода виходить на верх, хвиля за хвилею в запори бє, розвалює, розбиває, кришить і несеться як кара божа: ненадійно, нестримно, невідкличнo.

Ще перед хвилею Галицька Армія перейшла на східній беріг Збруча, Наддніпрянська Армія готовилась переходити на західній і нараз — прорвалася гать.

Обидві Армії рука об руку, плече о плече, рушили до наступу на Київ.

Ненадійно, нестримно, невідклично...

Як божа кара...

Пішли в тріски всі запори, всі застави, всі забороли ворогів.

І врешті ясний могутний тон по всіх закутках рідної землі і далеко поза нею: „Київ наш!"

Немовби хтось всесильний зробив з небесної бані дзвін, розколихав його і вдарив. А серце того дзвона викував із сердець усіх тих, що чули і бачили по рідному...

Хто цього дня не чув і не бачив, той тяжко скривджений долею. Цілі століття ждав нарід на цю хвилю. В молитвах вимолював її, у піснях виспівував, у пророцтвах відгадував. Прийшла вона нарешті, як ясний херувим, і позолотила нам душі, закопчені невдачами, забрукані незгодинами, намулені зневірою. Розсвітлила нам далекі обрії, що досі скривалися в мряці непевности і здогадів. Дала нам довіря до себе і віру в велику будуччину народу.

Галицька Армія, що в подертих черевиках перейшла Збруч, дійшла до Києва боса, але побідна; обдерта, але здисциплінована; скровавлена, але бадьора; з ореолом геройства замісь шоломів.

Наддніпрянська Армія, що змагалася ввесь час не тільки із навалою північних полчищ, але й з анархією отаманщини, ворожістю міста і байдужістю села, дійшла до Києва здорова й обновлена, блиснувши перначем великого подвигу перед очима несхитних, неприхильних і байдужих.

Через Київ до Львова! — лунало по галицьких полках.

Через Київ до самостійности! — гомоніло по наддніпрянських.

Зливалися ці два гомони в один, ясний і недвозначний: „Київ наш!"...

А той гомін орлом летів під небо, килимом стелився по землі і чинив з наших грудей церкву, повну великої радости.

## ЧЕСЬКІ ШОВІНІСТИ ДАЛІ ВОЮЮТЬ З УКРАЇНСТВОМ

УЖГОРОД (Закарпаття). — „Свобода", орган християнсько-народної партії, борониться перед органом чеських шовіністів „Подкарпатскі Гласи", який майже в кождім числі нападає на Українців, особливо на тих бідних еміґрантів з Західньої України, які, як пишеться у „Свободі", за уділений „кусок хліба зробили тут велике діло, бо причинилися до відмадярщення нашої інтелігенції і до ширення народньої культури". Орган нападає далі й на всіх уроженців Закарпаття, котрі стали свідомими і признаються до свого народу. Чеський орган уважає „протидержавним елементом" кождого, хто на Закарпаттю називає себе Українцем. Він виступає проти тих всіх культурних інституцій, які є на службі ширення народньої культури. Свої атаки опирає на тім, що селяни Закарпаття ніколи не називали себе Українцями, а тільки Русинами.

„Свобода" відповідає на те:

„А чи знають „Подк. Гласи", що Українці Великої України також не завжди називали себе Українцями? Чи знають, що перша ґраматика нашого народу, 300 літ тому, мала назву „Ґраматика українська"? А самі Чехи чи звалися завжди Чехами? Німець може називати себе Ґерманом, Дайчом, Швабом, Сасом — все одно, є він сином нації, яка видала Ґетого, Уляндa і т. д. Таксамо може називатися наш чоловік Русином, Гуцулом, Українцем, Рутеном, все одно, тим він означає завжди тільки одну націю Шевченка, Франка, Шашкевича, Духновича і т. д."

### „НАШ ЛЕМКО".

ЛЬВІВ. — Вже почав виходити двічі на місяць „Наш Лемко", часопис, присвячений поширенню відомостей про життя і розвій цілого українського народу, а зокрема Лемків. Адреса видавництва така: „Наш Лемко", Львів, вул. Руська 18. Річна передплата виносить $1. В першім числі є поміщений заклик „До Братів Лемків на чужині". В нім кажеться, що половина Лемків жиє тепер поза границями рідного краю: в Злучених Державах, Канаді, Арґентині, Бразилії, у Франції, Чехословаччині і т. д. Лемківська еміґрація то жива часть рідної землі. І тому часопис просить еміґрантів задержати далі тісний звязок з рідним краєм, стати передплатниками і дописувати до „Нашого Лемка". Можна писати по „лемківськи". В такім говорі писані деякі статті цеї газети.

### НАШІ ЖІНКИ ОРГАНІЗУЮТЬСЯ.

УЖГОРОД. — Дня 20 грудня відбув „Жіночий Союз" загальні збори під проводом предсідниці, Ірини Волошинової. На зборах було 20 членниць ужгородських. Була заступлена теж провінція. Зі звіту було видно, що організація поширила в минулім році свою діяльність і потворила багато нових філій. З діяльности Союза треба піднести працю „Народньої Кухні", яка будує собі вже власний дім, котрий є вже під стріхою. Успішно працював теж курс для служниць, і число неґрамотних служниць меншає з кождим роком. Заложено теж „Клюб дівчат", який веде допомогову акцію. З філій особливо широку діяльність розвинула хустська філія з панею д-р Станькового на чолі. В Ясіню інтеліґентне жіноцтво дало 14 відчитів. Є це доказ, що жіноцтво працює. „Жіночий Союз" хоче довести до того, щоби в кождім селі був жіночий кружок, а з ним щоби була поширена народня праця по селах.

### В КРАЮ ПРО АРХИПЕНКА.

ЛЬВІВ. — В „Новім Часі" появилася стаття про нашого славного різьбаря Архипенка, яка кінчиться так: „В мистецтві Архипенка чується все те, що знаменує нашу добу: її розмах, сміливість задумів, стихійність. Чути там машину, електрику, скорість літаків. Усе, чим жиє наша дійсність. Те, що нам у ділянці матеріяльній годі собі ще в нас уявити, прим. фабрикацію летунських моторів, або розбивання атомів, те в ділянці духовій, якою є мистецтво, ми вже маємо. В цьому значіння Архипенка".

### АНҐЛІЯ ПРО ЖІНКИ-ДИПЛЬОМАТКИ.

ЛОНДОН. — Велика Британія задумується поважно над тим, щоби піти слідом за Злученими Державами і взяти жінки на дипльоматичну службу. Вже про це дебатовано на нарадах, скликаних секретарем справ заграничних.

### НІМЕЧЧИНА ЗА НЕГАЙНЕ РОЗЗБРОЄННЯ.

ПАРИЖ. — Одержано ноту німецького уряду, в якій Німеччина є за те, щоб не зволікати з роззброєнням і не розкладати його на довгі речинці.

### ВЖЕ НЕ Є ГЕРОЄМ У ЯПОНІЇ.

ТОКІО (Японія). — Японці гляділи на Мусоліні як на героя. Але як він заговорив про „жовту небезпеку" і тим чином заатакував Японію, його престіж відразу підупав.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.
За оголошення редакція не відповідає.
За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Тел. „Свободи": Mongomery 5-0498. Тел. У. Н. Союза: Montgomery 5-1838.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

# СВЯТО ЗЛУКИ

Говорити, писати й декламувати на тему згоди і любови, обєднання, злуки і т. п. було в нас улюбленою темою від непамятних часів, а принаймні від тих часів, коли ще виразом нашої національної емоції була пісня „Мир вам, браття". Ще й сьогодні пробують люди старої школи кидати подібними фразами, позбавленими всякого змісту, думки, полету і щирости. Та про таку „згоду" і про таку злуку ми сьогодні не будемо згадувати. А тільки про ту злуку, що створилася підчас страшної боротьби, в часі, коли треба було жертвами крови й майна документувати розуміння обєднання для великої ідеї.

І коли ми глядітимемо з того боку на Свято Злуки, довершене формально на Софійській площі, в Києві, дня 22 січня 1919 року, то щойно тоді зрозуміємо його велику ідейну силу, а тимсамим і його велику історичну вагу. Для світа і великих держав та дипльоматів той день і та подія не є чимсь надзвичайним. Вони числяться тільки з дійсністю й успіхом. А що наша ідея не здійснилась і наші українські землі, замісць обєднатися, зістали розчвертовані, то тимсамим для можних світа акт з 22 січня 1919 року не став актом міжнародньої ваги. Та для нас самих отся подія останеться на протяг цілого дальшого існування українського народу найбільшою політичною подією. Бо нею зістав перший раз в нашій історії офіціяльно й репрезентативно заманіфестований ідеал нашого народу, зістали виявлені його бажання і його воля. І те важне, що на ту манїфестацію здобувся наш нарід у найгіршій хвилі, коли недалеко від тої площі, де відбувалася манїфестація української соборности, гуділи гармати московського червоного наїзника, коли польський наїзник насильством і ошуством загарбував землі Західньої України, коли Румунія відмовлялася навіть постачати ліки для вмираючих тисячами від тифу українських жовнірів, а Чехи забрали українську землю за Карпатами. Хоч нізвідки не видно було тоді ратунку для тих, що Актом Злуки манїфестували соборність, а заразом і протест проти окупантів українських земель, вони отсього історичного чину доконали, бо це було безумовне домагання тих, що на фронтах конали за українську соборницьку ідею. Отже в огні й крові здійснилася навіть формальна частина нашого державницького ідеалу. І тільки в огні й крові наступить дійсне здійснення цього ідеалу. Отсе є сьогодні наше загальне переконання. Те ми знаємо й у те ми дійсно віруємо. А це важне, бо воно вчить кождого свідомого Українця, що тільки постійна праця й постійна жертва й дальша боротьба з ворогом є властивою запорукою нашої остаточної побіди.

# КОЛЬОНІЗАЦІЯ ЯК ЗАРАДА БЕЗРОБІТТЮ

**(Реферат п. М. Данильченка, виголошений на Шестім Конгресі „Обєднання").**

**Удосконалення продукції та нові виходи.**

Можливо, що нова теорія економічної революції збудована на такомуж фундаменті як і перед-депресійна теорія „нової ери". Однак не підлягає ніякому сумнівови, що наслідки тої кризи ще довго будуть відчуватися.

Шляхом еволюції, чи нової війни, або інфляції, сучасна криза колись мусить скінчитися, та ці кінець ще не означає кінця безробіття. Приклади цього ми бачили ще за добрих часів в Англії та в вугільній і ткацькій промисловости Америки.

Досвід минулого показує, що всяка криза дає новий товчок до технічного удосконалення продукції, а тимсамим і до зменшення працюючих у підприємстві.

Звичайно з бігом часу ті нові технічні удосконалення створюють нові галузі промисловости, а значить і нові варстати праці, але розвиток всякої нової індустрії звичайно забирає роки.

Поза технічним удосконаленням на скількість безробітних впливають також інші чинники, як нові винаходи, індустріяльний розвиток раніш промислово відсталих країн та інше. Докази цього бачимо на таких прикладах: Раніш основою індустріяльного розвитку країни була вугільна промисловість, але тепер індустрія та почасти й транспорт все більше заміняють вугіль нафтою, а так званий „білий вугіль", тобто водяна сила, тепер постачає найдешевшу енергію для індустрії.

Винахід та удосконалення продукції штучного шовку з дерева дуже кепсько відбилися на продуцентах шовку, бавовни та в текстильно-бавовняній індустрії. Текстильна індустрія також дуже терпить через незвичайний зріст по війні тої промисловости в таких країнах дешевих робучих рук як Італія, Японія та Індія, які до війни імпортували ткацькі вироби з Америки, Англії та Німеччини. Все це вказує на те, що певна частина безробітних не знайде собі постійної праці навіть і тоді, коли обставини покращають, а тому відповідні громадські та урядові чинники вже тепер думають над тим, як зарадити тій постійній армії так званих „технологічних" безробітних.

**Зворот на землю.**

Вже перед двома роками деякі провідні кола почали агітацію за поворот безробітних на землю. Президент Рузвелт, тоді ще говернор стейту Ню Йорк, в одній зі своїх публічних промов говорив, що Америка матиме коло 5 міліонів безробітних навіть після того, як криза мине. Вихід для тої армії безробітних, він бачив у повороті до землі. Він казав, що на фармах може не бути грошей, але голоду й холоду там не буде, бо люди матимуть дах над головою та подостатком їжі й палива.

Що вже почався поворотний рух на землю, видно зі звіту департаменту хліборобства у Вашингтоні, який показує, що за 1931 та 1932 рік повернулося з міст на землю поверх 1,200,000 душ.

За останні кілька років тисячі німецьких, угорських та скандинавських безробітних з Шікага та Ст. Луіс, заснували великі фармерські кольонії в стейтах Мізурі, Луізіяна й Джорджія.

Фундація барона Гірша значно поширює грошеву допомогу жидівським фармерам.

В Филаделфії зорганізувався жидівський комітет, для допомоги бажаючим осісти на землю безробітним. Те, що Жиди, відірвані від землі 2,000 років починають до неї повертатись, показує, що прийшла вже крайня пора й нам, Українцям, подбати про якусь організовану допомогу тим нашим безробітним, які схотять повернутись до свого традиційного заняття — хліборобства.

Ця справа вже була в минулому році порушена Виконавчим Комітетом „Обєднання" та знайшла великий відгук у читачів „Свободи". Було кілька дописів до газети, а крім того надіслано багато листів з ріжними запитами до „Свободи", „Обєднання" та до мене особисто.

Щоби скоротити листування, я написав до „Свободи" кілька дописів, у яких подав інформації щодо можливостей поселення на землю.

Інтерес до кольонізації був великий, але не було кому взятися за організацію цієї справи, а тому скоро за неї забули.

**Потреба українського фармерського осередку.**

Боротьба за істнування в містах стає все тяжчою й більше скомплікованою. Це особливо відчуває старше покоління, яке виросло на землі, а тому не дивно, що воно починає думати про поворот до землі. Однак у багатьох думаючих про фарму повстає питання: чи варто кидати місто, де є надія на роботу, та переїжджати на фарму, де тепер також не є солодко?

Так, на фармах тепер також не дуже добре, особливож тим, що колись купили фарму за високу ціну та з великим моргеджом. А вже зовсім погано тим, які внаслідок високого моргеджу ще накупили „на сплати" машинерію, авто, корови, тощо.

Той же, що купить фарму тепер за ціну часто вдвоє нижчу як перед кількома роками, бодай буде робити собі життя з фарми, а найголовніше не знатиме голоду й холоду. Очевидно, на фарму мусить іти тільки той, хто не боїться праці на землі, любить сільське господарство та не буде дивитися на фарму як на засіб скоро розбогатіти, але бачитиме в ній свій власний варстат праці та забезпечене спокійне життя. Часи спекулятивної фармерки вже пройшли і мабуть ніколи не повернуться. Приходять і в Америці нові часи, коли фармер з необхідности мусить продукувати більше для свого власного вжитку — як це практикується в Европі, і цим зменшувати свої грошеві видатки до мінімуму. Однак це не значить, що фармер мусить бути цілком самопостачальним, як це колись було в старому краю. Тут обставини інші, а тому фармер не може зовсім ізолювати себе від модерного життя. Він мусить бути бизнесфармером, який уміє не тільки продукувати, але, що часто важніше, також знати, коли і як продати продукти своєї праці.

Однак не всі фармери можуть бути і добрими продуцентами і добрими бизнесменами, а тому організація кооперативного збуту продуктів даної околиці приносить велику користь фармерам. Це легше перевести в життя, коли околиця є однонаціональна. Досвід Канади показує, що заселення околиці одною національностю дає кращі висліди матеріяльні і моральні.

Не може бути ніякого сумніву щодо користи створення нами свого фармерського осередку. В такому центрі можнаб легко зорганізувати кооперативну продаж та перерібку продуктів, гуртове закупно товарів для кольонії, гуртовий транспорт та багато іншого. Життя в своїому окруженню також має свої приємности, а крім того дало би почин до розвитку ріжних громадських та національних інституцій.

**Можливости фінансової допомоги.**

Розвиток промисловости у великій мірі залежить від покупної сили хліборобів, а тому федеральний уряд, шукаючи способів розвязання індустріяльної кризи, вперше чергу вживав заходів до піднятя добробуту фармерів.

За останній пів рік уряд заснував у Вашингтоні чотири спеціяльні департаменти для всебічної допомоги фармерам та загальної реорганізації сільського господарства країни.

На цю ціль конгрес асигнував сотки міліонів долярів. Уряд з одного боку вживав заходів для скорочення продукції так званих „комершел крапс", а саме пшениці, бавовни, тютюну та безрог, a з другого боку допомагав „екзістенс фармс", тобто мішаним господарствам.

Поодиноким фармерам звичайно трудно діставати кредитову допомогу безпосередньо від уряду, однак колиб за моральною підтримкою Обєднання була заснована кольонізаційна організація, то за її посередництвом можнаб порівнюючи легко одержати урядові кредити для групового поселення наших безробітних на землю.

Однак раніш ніж говорити про кредитову допомогу, ми мусимо не тільки мати відповідну організацію, але головне виявити, як багато з наших людей хотіли би поселитися на землю, бо урядова допомога у великій мірі залежатиме від скількости та організованости тих безробітних, що хотять занятися фармерством.

**Висновки.**

Підсумки цього реферату будуть такі:

1) Через зміну економічних обставин в Америці частинне безробіття може бути ще довгі роки, бо сучасна криза є в дійсности економічною революцією, а тому незалежно від кінця кризи тисячі Українців не зможуть знайти собі постійної праці.

2) Найкращим виходом для таких безробітних може бути поселення на землю.

3) З мотивів матеріяльних і національних потрібно створити український фармерський осередок.

4) Для практичного переведення в життя пляного поселення безробітних на землю потрібно закласти кольонізаційну організацію, якої обовязком буде також, між іншим, найти засоби для матеріяльної допомоги будучим поселенцям.

5) Така кольонізаційна організація повинна мати повне попертя Обєднання, щоби в цей спосіб дати їй змогу авторитетно виступати перед урядовими та громадськими чинниками в справі фінансової допомоги нашим поселенцям.

(Кінець).

**ДЕНЬ 22 СІЧНЯ — ЦЕ ДЕНЬ МУЗЕЮ ВИЗВОЛЬНОЇ БОРОТЬБИ УКРАЇНИ. В ТОЙ ДЕНЬ СКЛАДАЄМО ЖЕРТВУ НА БУДОВУ УКРАЇНСЬКОГО ДОМУ В ПРАЗІ. А ЦЕГЛИНИ ПІД ТУ БУДОВУ, СЕБТО ЖЕРТВИ, ВИСИЛАЄМО ЧЕРЕЗ „ОБЄДНАННЯ":**

**„OBYEDNANYE"**
**P. O. Box 122. Hudson Termirnal. New York, N. Y.**
**АБО ПРЯМО НА ТАКУ АДРЕСУ:**
**Prof. D. ANTONOVYČ, Praha - Nusle, 245, Czechoslovakia.**

Федір Дудко.

# ГАЛИЧАНИ В КИЇВІ

(Уривок із трильогії „В заграві").

Лідочка розкриває очі зі сну й раптом зривається на ноги. І, притуливши руку до серця, чує, як з диким виттям і шаленим свистом низько проносяться гарматні стрільна над дахом і раз-за-разом, здригаючись і жалісно дзвенькаючи, деренчать вікна від страшних вибухів. І, як тонка нитка в цім шитві страшних звуків, тривожливо, безнастанно дзеленькотить у передпокою різкий електричний дзвоник.

— Господи! Щож це?

Вона раптом кидається до крісла, похапцем натягає на себе сукню й, не попадаючи в рукави блюзки, швидко вибігає до передпокою.

— Хто там?

— Я, пані. Відчиняйте скорше.

Серце забилося швидко й тривожливо. Швидко, тремтячою рукою відчиняє вона двері й бачить перед собою перестрашене Дарчине обличе.

— Большевики стріляють з Дніпра... Тікають і з паропляців біють по нас... Біжіть скоренько вниз.

Губи трясуться у Лідочки, серце трохи не вискочить з грудей. Вона кидається до опальні й чує страшний тріск за садом. І, зиркнувши у вікно, бачить, як в хмарах пороху з проламаної діри в сусіднім домі вилітає снопом угору розтрощене каміння.

— Гр-рох! — спалахкує серед саду новий вибух і видно, як в шаленому страху пригинаються дерева в сторони і силкуються на землю з них скошені верхи.

— Боже мій! Та щож це таке?

І, вхопивши хустку, вибігає на сходи.

— Грох-х! — падає десь близько нове стрільно і чути, як з жалібним дзвенькотом дрібно посипалися шиби з вікон.

Лідочка стрімголов кидається вниз по сходах.

— Сюди! Сюди, пані! — Хапає і за руку Дарка й бачить Лідочка її блискучі, повні жаху очі, й холод мурашками перебігав в неї по тілі.

— Гур-р... — сиплеться щось над гловою і, швидко плутаючись ногами на вузьких сходах, Лідочка вбігає слідом за Даркою у темний льох.

Тьмяним вогником блимає серед холодних померків приліплена до бочки свічечка й важко пересовує жовті тіні на страшних, мов із воску виліплених, людських обличах.

— Сюди... Сюди, пані... Сядьте... — вказує Дарка на бочку, й Лідочка, тяжко, мов підкошена, сідає й тісно притулюється плечима до мокрого муру.

Жіночі крики, писки. Десь у кутку заходиться плачем маленька дитина.

— От бють, бодай з них душа вискочила! А навіщо й по що — спитатиб? Яка їм користь з того?

— А що їм — шкода, думаєте, кісток наших?

— Кажуть, „балахтер" із під чотирнацятого числа на подвір'ї у нас лежить?

— А лежить, бідака. Геть чисто голову зірвало, як біг сюди...

А десь глухо, неначе під землею, раз-у-раз гуркотіло, й Лідочка чула, як за кожним вибухом дрібно здригалися за плечима мури.

— Господи, Твоя воля! І коли цим мукам кінець уже буде? — чує вона коло себе глихе жіноче зітхання.

Раптом усе стихає. З диким криком вбігає до льоху якась жінка і голосом, повним розпуки, починає страшно голосити:

— Ой, щож я тепер в світі божому робитиму! Ой до кого ж я тепер бідну вдовину голову свою притулю!...

— Супруненкова! — тихим, жахливим шепотом пояснює якийсь жіночий голос над Лідочкиним вухом.

Лідочка здригається. І жахом проймає її цей повний болю й надлюдського стражданя жіночий крик.

— Як же я в світі тепер обернуся!.. Щож я...

— Та заспокійтеся ви! Однаковож назад не вернешся.. Бачите, яке лихо усім нам прийшло... Що робити — з Богом не битися. Так уже, значить, на роду чоловікови вашому написано...

— На фронті чотири роки бився, живий додому вернувся. А от у своїй хаті, серед білого дня смерть його знайшла. Щоб вас там, анахтемів, земля не зносила!... Щоб там під вами, супостатами, Дніпро розступився!... Щоб вас там, іродів, куля не минула!...

Ставало моторошно від цих страшних проклонів у темряві глухої, холодної катакомби.

Хтось увійшов свіжий знадвору.

— Ну, що там — стріляють іще?

— Гатять сучі сини. Троxи тепер далі стрільна падають. На стацію, кажуть, бють. Той район цілий Українці вже заняли.

— А куди ж товариші тікають?

— Вгору по Дніпрови. Десь коло Десни, кажуть, на паропалавах стоять і гатять без перестанку. Що ім. Києва нашого шкода? Чи нас з вами? На папері свобода, а як до діла прийде — то от...

— А з того боку, кажуть, з Деміївки, Денікін підходить. Тому-то вони й злі, як шершені. Петлюра звідси, а Денікін звідти — в кліщі з обох боків узяли.

Супруненкова стихла й тільки безсило, впавши лицем у коліна, стогнала.

Довгі, нудні, повні глухої невідомости й тривожливости чекання хвилини.

— Вийтиб, подивитися! — каже хтось із мужчин. — Здається, притихли вже.

— Та сиди ти, дурна голово, й не рипайся! — сварить його жіночий голос. — Ще й тобі бухкають ще!

— — — — — — — — — — —

— Виходьте! Тихо вже! Повно Галичан коло театру! — говорить хтось.

Рух. Одно по одному люди встають зі своїх місць, підходять до дверей і нерішуче виходять.

— Господи, а як і дверей не зачинила! — пригадує тільки тепер собі Лідочка й рвучко встає.

Ясне сонце сліпучим блиском вдаряє їй в очі, й якимсь сном, тяжкою примарою залишається позаду нудне сиджения в льоху, й якась світла надія й радість переповнює їй серце.

Лідочка швидко, легкою птахою вилітає по сходах нагору й швидко заходить до свого помешкання. Переходить передпокій, вбігає в першу кімнату і раптом, як вкопана, зупиняється: на кріслі коло стола — Іполит.

— Як? Ви не поїхали з ними?

— Ні, не поїхав, Лідіє Михайлівно... Ви полонили мене.

Лідочці хочеться крикнути з радощів і хочеться прокинутися зі сну — бож сон це, сон!...

— І ви сиділи увесь час тут?

— А от сидів і непокоївся за вас. Де ви були?

— В льоху ховалась. Таж вас тут вбити могло, Іполите!

— Я так і вирішив, Лідіє Михайлівно: коли вбють, значить, вартий я того, — коли живим лишуся — повороту, значить, нема до них.

Лідочка раптом підходить до вікна й голосно скрикує:

— Боже, що вони наробили кругом!

Іполит встає.

— Може тепер ви займетеся своїм полоненим? — говорить він і підходить до Лідочки. — Я — в ваших руках.

—Ви щонебудь їли, Іполите? Котра година?

— Дорога Лідіє Михайлівно, не в тому справа. Хто в таку хвилину про їдження думати може? А ви от скажіть тепер мені, щоб я знав, що маю робити з собою... Тільки цілком щиро, просто й отверто, Лідіє Михайлівно — я, чи Василь?

Лідочка раптом ступає крок назад і безсило спускається в крісло.

— Не питайте мене про це, Іполите.

— Як? І тепер я не смію питати?

— Боже мій! Майтеж якесь милосердя до мене.

— Так? Ну, значить, я йду. Прощайте, Лідіє Михайлівно!

І раптом повертається й швидко простує до виходу.

Лідочка зривається з крісла. І коли бачить, що Іполит взявся вже за клямку дверей, голосно кличе:

— Іполите!

Іполит нерішуче зупиняється й мовчки, не обертаючись, стоїть.

—Іполите, ви не підете від мене.

І чує він страшну муку в її голосі і ця мука цілющим пластром лягає йому на душу.

— Ви не підете від мене — чуєте, Іполите? Але ми будемо говорити про це тільки тоді, коли вернеться Василь. Зрозумійте мене. А покищо хай усе залишається так, як було до цього часу. Чуєте, Іполите?

— Чую, Лідіє Михайлівно! Чую і корюся!

І ван раптом підходить до неї, низько нахиляється і вдяч-

## МУЗЕЙ ВИЗВОЛЬНОЇ БОРОТЬБИ УКРАЇНИ

**Українські Емігранти!**

Всі Ви чули про Музей Визвольної Боротьби Укр...ни в Празі. Знаєте, що ця установа зберігає памятки нашої боротьби за державність, вратовує від загибелі наші національні реліквії. За вісім літ свого існування Музей зібрав багаті скарби великого історичного значіння. Вони пророчисто свідчать про наші державні змагання й наші права на самостійне життя; вони підсилюють і кріплять нас у боротьбі за власну хату на землі й служать памяти тих, хто в цю боротьбу вклав, що мав найдорожчого. Ці матеріяли скажуть потомним поколінням про боротьбу й жертви батьків; навчать їх цінити й поважати тих, хто працював для України й життя своє віддав для її майбутнього; ці памятки вкажуть їм також і на помилки минулого та остережуть перед повторюванням їх.

Музей Визвольної Боротьби України зібрав багаті матеріяли збройної боротьби, памятки нашого державного будівництва, української дипльоматичної служби й зносин з чужими державами, нашої культурної праці й розвитку, наших успіхів на полі мистецькому, численні памятки окремих діячів і т. д. Треба знати Музей Визвольної Боротьби, треба бачити всі ті скарби, що їх він уже змістив у собі, треба знати ролю подібних установ у інших народів (напр. польського заведення в швайцарському Раперсвілі), — щоб збагнути все значіння Музею Визвольної Боротьби України для нашого майбутнього.

Українські Емігранти! Чи знаєте Ви також і про те, що ця наша національна установа ще й досі не має власної домівки й міститься в кількох наймитих, тісних і вже до краю виповнених помешканнях, що велику частину музейних матеріялів доводиться тримати нерозпакованими на складах? Чи знаєте Ви, що для збереження цих матеріялів та для належного їх використання, а також для того, щоб Музей міг і далі розвиватися та повнити своє національне призначіння, він потребує відповідного приміщення? Чи знаєте Ви, що вже розпочата праця біля збудування власної домівки Музею Визвольної Боротьби України — Українського Дому в Празі? И що для здійснення цього, для докінчення розпочатої справи потрібна Ваша, Українські Емігранти, допомога? По неї оце й звертається до Вас із своїм закликом Музей Визвольної Боротьби України.

Всі ми свідомі тяжкого становища українських вигнанців на чужині, особливо при сучасній кризі, безробіттю і матеріяльній скруті взагалі. Знаємо, що кожен емігрант болісно переживає тепер нещастя своїх близьких і цілої голодуючої України, з усіх сил стараючись полегчити їхні муки. Знаємо також, що при всій своїй незабезпечености Українська Еміграція має багато обовязків та праці в своїх еміграційних організаціях і щедро піддержує наше національне життя. Знаємо все це і всеж рішаємо звернутись до вас з оцим закликом.

Українські Емігранти! З почину еміграції повстав у Празі Музей Визвольної Боротьби України, засобами еміграції утримувався і працею еміграції розвинувся він до значіння всеукраїнської національної установи. Миж маємо подбати й про його майбутнє... Земляки з рідних земель нам безперечно поможуть.

Наша визвольна боротьба досі провадилася в значній мірі на еміграції або була звязана з еміграцією. Почалося ще до війни, продовжилося в часі війни й особливо розвинулося в останніх літах. На чужині працювали наші положені, тут творили вони перші дивізії українського війська, на еміграцію змушена була відійти наша лицарська армія, тут працюють наші урядові установи, політики, партії; на еміграції вибудували ми своє високе шкільництво, тут відбуваються наукові зїзди, на еміграції зазнала світової слави наша пісня й наше мистецтво, на еміграції видали ми міліони українських книг, витворили пресу, свої організації, звязки з чужинцями й усе потрібне для культурного життя. На еміграції вчилися ми, використовуючи чужий досвід і власні помилки. На еміграції поховали ми багатьох наших діячів і будителів та ще більше наших „Невідомих",—яким Бог не судив того щастя, щоб закінчити життя в своїй хаті й мати домовину в Рідній Землі... Монументом для них має служити Музей Визвольної Боротьби України. Його вибудування є справою всіх, усього українського громадянства, цілої Нації нашої... Але в, першу чергу це справа Ваша, Українські Емігранти, бо для Вас є чужою байдужність, бо для Вас призначено долею працювати й боротись не тільки за себе, а й за тих, у кого руки в кайданах і хто сьогодні не може не тільки будувати, а навіть жити.

І Ви відізветеся на цей заклик і — з того останнього, в поті чола заробленого — понесете цеглину до цеглини на спільну національну справу. Вибудований з Ваших пожертв Музей Визвольної Боротьби України стане несокрушимою твердинею української думки за кордоном. Ваша жертвенність запалить серця всіх Українців, викличе пошану чужинців і сповнить гордощами наших нащадків.

Хайже спільними силами всього українського громадянства повстане Український Дім у Празі, як монумент героїчної боротьби Українського Народу за свою незалежність!

Нехай кожен вкладе свою цеглину в його будівлю!

Жертвуйте всі, хто скільки може!

Пожертви надсилати на адресу директора Музею ВБУ, проф., Д. Антоновича:

Prof. D. Antonovyc,
Praha—Nusle, 245
Czechoslovakia.

## ПОСМЕРТНА ЗГАДКА.

Дня 8. січня 1934 р. померла **Анастасія Кузів**, членкиня Товариства „Українська Січ", в 59 У. Н. Союза в Бріджпорт, Конн.

Покійна походила з села Местищі, повіт Калуш, Західна Україна. Похорон відбувся дня 11. січня, а взяли в нім участь не тільки Українці з Бріджпорт, але й з околиць. Покійна була вірною і доброю жінкою і доброю та примірною матірю. І була теж доброю української громадянкою. Не диво, що всі плакали на похороні.

Родина Покійної щиро дякує членам 59 відділу і Сестрицтву та всім іншим за віддання останньої прислуги.

Вічна Їй Память!

І. Глива, секр.



## ПОМЕР МИКОЛА ҐРУБРИН.

**Приходиться поділитися з нашим громадянством сумною вісткою, що не стало між нами нашого дорогого товариша-робітника, МИКОЛИ ҐРУБРИНА, члена товариства ім. Б. Хмельницького, відділ 345 У. Н. Союза в Міннеаполіс, Мінн.**

**Хто читає нашу „Свободу", той певно мусів завважити, що там від багатьох і багатьох літ виднілo завжди імя Покійного. Це був невтомний народній робітник, відданий цілим серцем народній справі. Працював не тільки для добра своєї громади, але й для цілої нашої справи. Ніколи не жалував для народньої роботи труду, часу і гроша. Завжди сам працював і жертвував і інших затягав до праці й жертв. І так бажав побачити нашу землю вільною. Так бажав вернутися на Україну і там умерти. Тимчасом скосила його смерть скорше, ніж він того міг надіятися. Дружина його померла тому 2 роки, а тепер Він пішов за нею, лишаючи сиротами діти: Олену, Михайла і Мирона.**

**Покійний оставив по собі дуже добру память між Українцями в Америці. Родився 17 грудня 1882 р., а походив з міста Тернопіль, Західня Україна.**

**Земля Йому Пером!**

**Гр. Пастушенко, секр.**

## ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ.

**Блекстон, Масс.** — Доповнюється спис жертводавців на боєву акцію: Андрій Швець $1.

**о. С. М., Пасейк, Н. Дж.** — Ми можемо тільки потвердити, що Ви переслали точний рахунок з концерту Гайворонського, але подробиць не друкуємо, бо це належить до оголошення, а не до допису.

**Адреса Обєднання:**
**OBYEDNANYE,**
**P. O. Box 122, Hudson Terminal,**
**New York, N. Y.**

## НА БІЖУЧІ ТЕМИ.

**ЗБІДНІЛИ, ЧИ НАВЧИЛИСЯ ДЕЩО?**

Бюро доходового податку подає, що в 1929 році було в Америці 513 осіб, які мали річного доходу щонайменше міліон долярів. В р. 1932 зголосилися до податкового уряду з таким приходом усього 20 осіб.

Дехто вважає це признакою кризи. Інші кажуть, що міліонери, як видно, навчилися робити краще податкові звіти.

**ЧИ ПІДПРИЄМСТВА КОНЦЕНТРУЮТЬСЯ?**

За вислідом перепису населення в 1930 році, в Ню Йорку було 3,311 стояків з газетами.

Ці стояки були власністю 3,116 осіб. Коли би відтягнути газетні стояки на залізничих двірцях та стаціях поромів і підземної залізниці, які всі є власністю кількох підприємств, то назагал кождий газетний стояк має окремого власника. Ворожба економістів, що всі підприємства будуть поволі збиратися в руках щораз меншого числа підприємців, наскільки мова про газетні стояки, не справджується.

Таксамо не концентруються торговлі овочами, крамниці з одинням та ґросерні. Хоч і в них є деколи підприємства, що мають по кілька крамниць, та назагал кожда крамниця має окремого власника.

**АМЕРИКАНСЬКА РАСА.**

Відділ антропольогії в Гарвардськім университеті взяв собі за завдання знайти, яку расу представляють собою люди Америки.

Щоби дійти до якогось виєновку про цілі Злучені Держави, розслідники впали на хитрий спосіб робити розслідин над людьми, які відвідували світову виставу в Шікаго. Там зявлялися люди з цілої території краю.

На основі розслідів антропольоги прийшли до переконання, що людей чисто англьо-саксонської, „нордійської", раси в Америці дуже мало. Менше як 8 процентів. Переважаюча більшість людей це мішанці рас.

Отже люди, які хотіли би бачити в політичному заряді тільки „чистих Нордійців", бажають собі, щоби 100 процентам людей правили 8 процентів. Мали би ми під оглядом числа таке народнє правління, яке має большевицька Росія.

**ВАЖНА СПРАВА.**

Відомий американський газетяр Френк Соливен розбирає в Герстових газетах важне питання: котрі три жінки в Америці найкраще вбираються?

Хтось там подав свої три найкраще одіті жінки, а він подає свою лісту.

Чому він це написав? Може справді з тої причини, яку самий подає: якби я не подав цеї лісти, то не мав би нині статті; а якби я нині не мав статті, то не мав би завтра снідання.

**ЗА ГІТЛЕРИЗМ.**

У газеті „Берлінер Таґеблят" появилася недавно стаття: „Я кажу так". Є це похвала для політики Гітлєра, а походить вона від відомого німецького письменника Ґерґарда Гавптмана, відомого автора соціялістичної драми „Ткачі".

Німецька письменниця цур Мілен з нагоди ювилею своєї літературної праці писала до свого накладця, що вона не хоче переміняти своїх симпатій і переконань. Замісць „гарної компанії" вона воліє компанію тих, яких переслідують за переконання, вязнять у концентраційнім таборі або стріляють підчас утечі".





но, як сестрі, як матері, як своїй жінці, цілує її холодну безсилу руку.

— Ну, а тепер ми підемо, подивимося, Іполите, на місто. Кажуть, Галичани вже в Київі.

Вони швидко збираються й виходять на подвіря.

Коло свіжої ями з вивернеиним камінням і розметеною навкруги землею зібралася купка людей і тихо стоїть над бухгальтеровим трупом, якому хтось накрив уже розторощену голову мішком. Кров і кавалки мозку були розбризкані навколо.

— От, покійника маємо в подвірі! — каже Дарка, підходячи до Лідочки. І раптом скрикує, побачивши Іполита. — Господи, а пан Іполит тут!

Лідочка бере її під руку й, відвівши на бік, щось тихо шепоче на вухо. Іполит видить, як Дарка ласкавими очима дивиться на нього й часто киває Лідочці головою.

— Ну, все гаразд, Іполите. Ходімте! — говорить Лідочка.

І раптом підносить свої руки до висків і з жахом дивиться собі під ноги.

— Я на кавалок черепа наступила. Господи! Он, маленький отвір, з пучком русявого волосся.

Іполит бере її обережно за лікоть і говорить:

— На війні, Лідіє Михайлівно, на такі дурниці уваги не звертають. Ходімте.

Вони обійшли купку, людей коло трупа й вийшли на вулицю.

Весело, радісно світило сонце на небі й було воно якесь святочне й урочисте. Люди, цікаво розглядаючись по сторонам, швидко бігли в сторону театру. Лідочка й Іполит вийшли на пішоходи, густо усипані битим склом і тинком, і пішли слідом за людською хвилею.

В домах, як розятрені рани на місцях вирваних зубів, чорніли великі пробиті діри. На вулицях густо валялися скалки шрапнелів, і діти з веселим криком збирали їх.

Перейшли Золотоворотську, Підвальну, Володимирську й вийшли на Театральну площу. Там гурмою стояли уже люди.

— Боже, Галичани наші мили! — захоплено, по дитячи скрикує Лідочка й міцно налягає на Іполитову руку.

На сходах опери, на манежах, на огорожі квітників перед театром тихо сиділи в повній походній виправі галицькі вояки й, витираючи піт з обсмалених сонцем облич, відпочивали після тяжких бойових переходів.

Лідочка дивилася через голови людей на залізні галицькі шоломи, на наплечники, на блискучі рушниці в руках у стрільців — і радість, і щасти переповнювали її груди.

— Яке число сьогодня Іполите?

— Трицять першого серпня.

— Історичний день в нашій історії!

На вулиці валялося вже білє черепя розбитих гіпсових большевицьких памятників і люди топтали їх ногами.

Було тихо.

Вулицями проходив подих полекші й урочистого спокою.

## ВЕСЕЛЕ З ІТАЛІЙСЬКОГО ФРОНТУ.

Було це на італійськім фронті в 1917 році. „Компанію піхоти наших вояків „стягнули" на відпочинок у село. Були слотні дні, під ногами болото; один вояк упав і поваляся. Якась милосерна Італійка сказала: „O, Dio, Dio, povret soldato, piano, piano" (О Боже Боже, бідний жовнір, помало, помало...).

— „А! ти стара відьмо (тут закляв по свому), якби ти носила цей тягар на плечах, що я, і ходила голодна, як я, то і ти була би як пяна" — відтяв жовнір, що не розумів по італійськи.

Таки того самого дня зголодженії наші люди входять до хати іншої Італійки і по свому питають купити щось їсти. Італійка, не розуміючи нічого, запитала: „„Cosa vollo, signiore soldati, vol mangziare?" (Що хотіли би ви, панове вояки, їсти?).

— „Ні! ні! ми не Мадярі!" — відповіли наші, бо знали, що Італійці ненавиділи Мадярів за їх нахабність. Італійка, чуючи заперечення, пішла до своєї роботи, а жовніри були огірчені. Аж опісля витолкуван в обох випадках обостороннє непорозуміння Іван Сокаль, що знав італійську мову, і жінка дала їм їсти італійської кулеші.

## З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

### ГЕМПСТЕД, Н. Й.

**Наша молодь при роботі.**

Українська молодь у Гемпстед і околиці взялася щиро до праці на народній ниві. Може кому буде це дивним, що про тутешню молоду ґенерацію попередно ніхто нічого не знав. Правду сказавши, та молодь оминала все, що було українське. Не признавалася до Українців тому, бо вороги Поляки та большевія, а також і деякі Українці виробили про себе зле поняття між американською публикою.

Про Українців писалося в американській пресі тоді, коли була якась бійка або процес і тим подібне. А це не приносило нам чести, і тому не диво, що молодь не мала чим гордитися.

Одначе від року наступила велика зміна. Молоді хлопці й дівчата взялись до громадської праці. Вони вже відтепер приучуються в українських справах, щоби в слушний час взяти цілу керму в свої руки. В українськім співацькім товаристві є коло сотки хлопців і дівчат. В короткім часі відограли два гарні представлення: „Мати Наймичка" та „Ох, не люби двох". Недавно заложили ОДВУ ч. 38, і тим стараються помогти своїм рідним братам і сестрам у старім краю, збираючи гроші на їх допомогу.

В жовтні м. р. співацьке товариство дало гарний концерт, на котрім було багато чужих людей, які висловилися з великим признанням про Українців. З того видно, що роблять молоді, і ми старші повинні радіти. Це свідчить, що Українці не пропали. Треба згадати і це, що тутешні діти щойно тепер зачали вчитись по українськи в слові і письмі. Є тут і українська школа, до котрої ходять 30 дітей. Учителює в ній о. П. Дмитрик.

Є тут і школа українських танків В. Авраменка. В ній учить п. П. Смук. З нагоди закінчення школи, т. є. курсу українських танків, влаштовапо величавий концерт, на який нанято найбільшу галю. Велика галя була в короткім часі заповнена. Хто прийшов пізніше, той мусів стояти, або вертатись домів.

Програма концерту була велика й багата змістом. Притім український одностій додав концертови більшої краси.

Концерт подобався присутним, бо часто нагороджували співаків довшими оплесками. В другій частині програми виступили танцюристи з танцями. Не буду згадувати поодиноких танцюристів, але скажу загально, що віддали все якнайгарніше. Найбільше припали до вподоби Американцям сольовий танок „Гонивітер", виступ двох пар маленьких танцюристів, Запорозький герць та аркан. Концерт випав дуже гарно — морально і матеріяльно.

Присутні на галі чужинці й гості дали вислів признання українській пісні й танкам. За цю працю і труд належиться подяка молодіжи та їх родичам, як також місцевому пароховн о. П. Дмитрикови, що так гарно веде молоде покоління.

Американська публика, заціквлена поступом Українців, зачала зближатись до нас. Перед концертом написала місцева ґазета кілька гарних слів про концерт, як також помістила фотоґрафію хору. Дай Боже, щоби молоді і старі разом спільно взялись до праці, а тоді знатимуть нас добре й з доброї сторони не тільки в Гемпстед, але і на цілім Лонґ Айленді.

### ПАСЕЙК, Н. ДЖ.

**З концерту Гайворонського.**

Передано з концерту творів нашого композитора Гайворонського $50 на руки самого композитора на видання його творів. Це є чистий дохід з концерту.

**о. С. Мусійчук.**

## СУДЖЕНА СТРІЛЬЦЯ.

Мала вона золоті коси
И чудові ясні очі,
Стан стрункий, як тополя,
И юні літа дівочі.

І як пташка весною,
Сміялася й співала:
Бо милий прислав старостів,
Тож звінчатися з ним мала.

Та замісць музик весільних
У похід затрубіли:
Тож і він пішов із Стрільцями,
Лиш штики заблестіли.

А вона ждала й ждала,
И так плили дні і ночі.
А з ними проминула
Її юність дівоча.

І не вернувсь вже він до неї
Бо поляг у бою за Вкраїну.
Лиш образ його остався
В серці її дозагину.

І так вона далі дівує;
Сиві вже її золоті коси,
А личко морщини криють,
Як павутиння покоси.

І осталась вона, як з рожі
Відцвилої билина,
З котрої пелюсточки
Рознесла хуртовина.

**Анастасія Рибакова.**

## УБИВСТВО.

В селі Пісочно, ковельського повіту, Захар Савчук, Каленик Бортничук і Ів. Бортничук підчас суперечки тяжко побили Кондрата Бортничука, який після перевезення до шпиталю помер.

—o—

## ЖЕБРАК ГРАБІЖНИКОМ.

Жебрак Влад. Пщулка з Замехова коло Ярослава приїхав у своїй жебрацькій мандрівці аж під Розвадів. В дорозі до Розвадова стрінув Пщулка в лісі 23-літню Каролину Присівець з Вовчої Волі, яку на її прохання взяв на санки. По дорозі довідався від неї, що вона має при собі 41 зл., які заробила собі службою. Пщулка вирішив убити її з метою грабіжі. В одній хвилині кинувся на неї і почав її бити грубою палицею по голові так сильно, що палиця поломилася на куски. Коли Присівецівна втратила притомність, жебрак забрав їй гроші, зняв чоботи і кинув її в корчі, а сам поїхав у дальшу дорогу. Одначе Пщулку вдалося схопити і він стане перед наглим судом. Присівецівну відвезено до шпиталю в Тарнобжеґу, де вона бореться зі смертю.

—o—

## ЕПИСКОП, ЯКИЙ НЕ ВМІВ ЧИТАТИ.

В Румунії церковна влада має неабиякий клопіт. В Кататеальба іменовано епископом тамошнього суфраґана, Діонізія Ербана. Але т. зв. Святий Синод уневажнив цей вибір, мотивуючи своє рішення тим, що новоіменований епископ Ербан не має відповідної освіти на епископа-провідника. Як виявилося тепер, епископ Ербан не скінчив навіть вселюдної школи, і щойно тоді, коли вступив до монастиря, навчився читати й писати. Іменований у 1929 році суфраґаном, добув собі величезну популярність між населенням цілої Бесарабії. Тепер Святий Синод ломить собі голову, як вибристи з цієї ситуації, щоби не спричинити „револьти" між вірними.

—o—

## НАЙМОЛОДШІ ФРАНЦУСЬКІ ПОДРУЖА.

Перед кількома місяцями в Бове, в департаменті Уаз, одружився 17-літній мужчина з 13-літньою дівчиною. Тепер французька преса повідомляє, що президент Лебрен дав дозвіл одружитися 16-літньому мужчині з Андрі з 16-літньою дівчиною.

## ЗВІРСЬКІ БАТЬКИ.

В Радзейові Куявськім, пов. Іновроцлав, викрито просто звірський злочин, що батьки держали в замурованій комірці свого дорослого сина. Подружже Константин і Марія Янковські, власники 24-моргового господарства, ресторану і пекарні, увязнили свого 26-літнього сина Станислава в маленькій комірці, до якої замурували двері. Там держали його без одіння, подаючи йому харчі на шнурі крізь діру в стелі. Коли про це довідалась поліція і розвалила стіну, він був уже неподібний майже до людини — оброслий і обліплений калом. Станислав Янковський закохався у якійсь дівчині, з котрою хотів конечно оженитися. Цьому однак спротивилися батьки. З того приводу Станислав попав у чорну мелянхолію. В тому часі почав залицятися до його сестри якийсь учитель з Радзехова. Батьки вирішили тоді, що Станислав її компромітує і намагалися в той спосіб усунути його раз на завжди.

—o—

## СМЕРТЬ ПІД КРИГАМИ ОЗЕРА.

З Виленщини повідомляють, що 35-літній господар, Ст. Яскулів, зі села Мазуришки, хотів скоротити собі дорогу і віхав саньми на озеро Дарнянку. Яскулів був трохи підпитий і не зорієнтувався, що верства леду є ще затонка, щоби могла видержати вантаж саней, коня і візника. Коли віхав на середину озера, лід заломився і Яскулів разом зі саньми й конем упав у воду. Тому, що то була ніч, не могло бути мови про якийнебуть ратунок. Щойно другого дня виловлено трупа власної легкодушности.

—o—

## ПРОБУВАЛИ ВТЕКТИ З З ВЯЗНИЦІ.

Вязні вязниці в Токер Прізон Фарм (Аркензо) пробували виломитися з неї гурмою. Вони напали на одного сторожа, але інші сторожі дали йому допомогу та запобігли втечі.

В бійці між вязнями й сторожами згинули 3 вязні. Один сторож вийшов тяжко поранений.



Юра Шкрумеляк.

## СПОМИН.

В осінній вечір вийду з хати,
На тихі ниви, сонні стерні,
В осінній вечір листопада...
Гей, чи колись такий ще верне,
Як був тоді?

Отут долина над потоком,
Сюди колись ми наступали.
Ішла розстрільна, мур залізний,
Гармати там в ґайку стояли,
Тверді, міцні.

Тоді ми взяли ці два села...
Отут вістун дістав у груди,
Та далі біг, — кричали „слава"
Гей, чи колись ще битва буде
Така свята?

А ось могилка.. Хрест схилився
Він мріє ще про славну днину
І мов з могили хтось шепоче
„Гей, піднімайте ту калину
Під небеса"!...







## ТАРЗАН І ЛЮДОЇДИ. (31)



Тарзан підняв свій лук до очей і напнув його. Піґмеї, бачути тепер нарешті, що цей дивний великан є їх союзником, задержали свої звірята та ждали висліду двобою. Тарзан надіявся, що жінка Алалів задержиться, послухавши його приказу, та що йому не треба буде її вбивати. Але один погляд на неї переконав його, що вона не мала охоти позбутися бійки з мужчиною та рішена була його знищити. І вона перла на нього. Вона вже була близько нього, коли він пустив стрілу.




Стріла попала їй просто в серце. Як вона повалилася наперед на лице. Тарзан підбіг до неї та схопив малого вояка з її рук, щоби вона не звалилася на нього. Як це він робив, інші вояки, видно, не розуміючи його намірів, кинулися наперед з голосними окликами та вимахуючи своїми списами. Але заки вони дійшли до нього, він уже вратував їх товариша та положив його безпечно на землі. Як він пустив його зовсім свобідно, його товариші перемінили свій настрій: з ворогів вони стали його приятелями.




Підіхавши ближче, задержалися перед вояком, котрого вратував Тарзан. Кілька з них зіскочили з антильоп і, клякнувши перед ним, підняли його руку до своїх уст. Тарзан зрозумів з того, що він уратував їх ватажка. Тепер він дивувався, яке відношення займатимуть вони до нього. Він дивився на них з приємною терпеливістю, з якою чоловік дивиться на муравлище. Як вони ґратулювали свому ватажкови зприводу його просто чудотворного ратунку, Тарзан міг приглянутися їм докладно.



Найвищий з них міг мати яких 18 цалів висоти. Вони були сильно засмалені сонцем, як і Тарзан, але це були без сумніву білі люди. Їх риси були правильні і мали гарні пропорції. Вони ріжнилися між собою, але більшість з них виглядала Тарзанови на гарних мужчин. Всі вони мали гладкі лиця, і ніхто з них не виглядав дуже старий. Той, котрого Тарзан уратував, виглядав молодший від тих, що прийшли йому з поклоном.